

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ

Сергій ЯКУБОВ,

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій ШПО Київського університету імені Бориса Грінченка

За наказом МОНУ від 29.12.2009 № 1231 «Про впровадження науково-педагогічного проекту «Дистанційне навчання учнів» відділом дослідження і проектування навчального середовища ІТЗН НАПН України від 01 березня 2009 р. по 30 вересня 2011 р. проводився експеримент з дистанційного навчання школярів. У проекті брали участь школи Києва та інших регіонів України.

Дистанційне навчання (ДН) — це одна із форм організації навчального процесу, за якої всі або частина занять здійснюється з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості викладача й учнів. Дистанційне навчання в школі відкриває можливість вивести на новий рівень допрофільну і профільну підготовку учнів, забезпечити гнучкість та багатоваріантність у навчанні, сприятиме більш повному розкриттю учнівського потенціалу через необмежену кількість дистанційних навчальних курсів. Саме дистанційна форма навчання відкриває можливості для учнів, які пропускають школу з поважних причин (змагання, конкурси, хвороба тощо) та особливо для тих, хто за станом здоров'я навчається індивідуально, якісно задовольнити власні потреби в здобутті освіти.

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної. Дистанційне навчання — нова форма освітнього процесу, що передбачає самостійне навчання учня. Це також і сукупність інформаційних технологій, що забезпечують учня доступом до основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію учнів та вчителів у процесі навчання.

Дистанційне навчання учнів стане ефективним за умови забезпечення відповідних *організаційно-педагогічних умов*:

- теоретичного обґрунтування й дотримання дидактичних принципів дистанційного навчання;

- спрямованості процесу навчання учнів на формування їхніх життєвих компетентностей;
- забезпечення можливостей для вдосконалення комунікативних умінь учнів;
- створення та практичного впровадження моделі педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу шляхом інтеграції традиційної й дистанційної форм навчання.

У процесі експерименту планується зосередитись на створенні всіх необхідних складових забезпечення дистанційного навчального процесу на паралелях 5-х та 9-х класів ЗНЗ м. Києва.

Основні завдання експерименту:

- вивчити та узагальнити досвід з теми дослідження;
- створити організаційно-педагогічні умови щодо впровадження дистанційного навчання;
- розробити й теоретично обґрунтувати модель дистанційного навчання школярів;
- апробувати модель дистанційного навчання школярів на базі пілотних загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва;
- здійснити моніторинг ефективності впровадження моделі дистанційного навчання;
- розробити методичні рекомендації для педагогів навчальних закладів щодо впровадження дистанційного навчання школярів;
- узагальнити одержані результати щодо ефективності застосування дистанційного навчання школярів через проведення семінарів, конференцій.

Наявний на термін початку експерименту досвід упровадження дистанційної форми навчання в нашій країні можна характеризувати як *обмежений*.

Викликає великий інтерес також *он-лайн система дистанційної підтримки* навчання в школах, ліцеях та гімназіях України «Отримання знань» (<http://disted.edu.vn.ua>). Цей освітній Інтернет-ресурс створено лабораторією інформаційних та комунікаційних технологій, що діє у фізико-математичній гімназії № 17 м. Вінниці, та Вінницьким міським центром дистанційної освіти школярів. Сайт є складовою інформаційно-освітнього середовища, у яке автори проекту планують «занурити» весь навчально-виховний процес у фізико-математичній гімназії, а згодом — у всіх школах України. На цьому Інтернет-ресурсі школярам пропонуються дистанційні

Упровадження елементів дистанційного навчання школярів

курси, консультації, уроки. Щодо країн СНД, то можна констатувати досить велику увагу, яка приділяється проблематиці впровадження дистанційної форми навчання в школах Росії. У 2010 р. одне з призових місць на конкурсі шкільних сайтів зайняв веб-портал Тульського обласного управління освіти, у складі якого функціонує система дистанційного навчання школярів на основі платформи MOODLE (<http://moodle.tulaschool.ru>).

Для успішного проведення експерименту необхідно створити **організаційно-педагогічні умови впровадження дистанційного навчання**, серед яких найголовнішими є:

- підготовка педагогів та учнів для роботи у визначеному в експерименті середовищі дистанційного навчання;
- розробка складу та структури навчально-методичного наповнення середовища дистанційного навчання (дистанційних навчальних курсів, що складаються з окремих дистанційних уроків за чинним календарно-тематичним планом навчання).

Від учителів упровадження елементів дистанційного навчання в школі вимагає здійснення освітньої діяльності за новими технологіями, апробацію та впровадження новітніх методик організації навчального процесу. Упровадження дистанційного навчання неможливе без застосування інформаційно-комп'ютерних технологій як інструменту, що допомагає розширити можливості учнів і вчителів.

Застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій змінює роль учителя, стимулює до впровадження нових педагогічних прийомів і підходів у підготовці до уроку. Досить важливими стають вміння застосовувати інноваційні методи використання можливостей комп'ютера з метою активізації пізнавальної діяльності, високий рівень технічної грамотності педагога. Учитель повинен оволодіти прийомами й технологіями ДН на професійному рівні, стати *тьютором-наставником*, а для цього слід пройти необхідну підготовку та навчання.

Під час розробки складу та структури навчально-методичного наповнення слід враховувати:

- специфіку представлення навчальної інформації на екрані комп'ютера:

- специфічні вимоги до навчального процесу за дистанційною формою;

- відповідні обмеження щодо часу, який школяр може проводити за комп'ютером;

- необхідність забезпечення доступності дистанційних навчальних курсів за наявних обмежень комп'ютерних комунікацій і технічних характеристик комп'ютерного обладнання, що встановлено на робочих місцях учителів та учнів (застаріла техніка в комп'ютерних класах, слабкі комп'ютери вдома).

Ці особливості становлять лише частину загального переліку питань, що повинні бути вирішені у ході підготовки та проведення експерименту.

Вирішення завдань експерименту неможливе без упровадження діючої **моделі дистанційної навчальної технології**. У процесі формування концептуальних засад експерименту як модель було запропоновано поєднання двох *засобів доступу до дистанційних навчальних курсів*, а саме **он-лайн** та **офф-лайн доступу**, застосування яких у сукупності має забезпечити відтворення в дистанційному режимі переважної більшості дидактичних прийомів, які застосовуються при звичній, очній формі навчання, при безпосередньому спілкуванні вчителя з учнями в класі.

Обмеження в часі, потрібному для вивчення вчителями та учнями зазначених середовищ ДН, поширеність платформ як умова можливості запозичення досвіду і бюджетні обмеження, що, на жаль, не допускають придбання та розгортання програмних оболонок ДН, ускладнюють вибір технологічної бази.

За наявних на момент початку експерименту умов, з урахуванням перелічених обмежень, як *он-лайн платформу* навчання було обрано *систему проведення веб-конференцій BridgIt*, а як *оф-лайн платформу* навчання *систему керування навчанням (LMS) MOODLE* в актуальній нині версії 2.3.

Система проведення веб-конференцій BridgIt

досить проста для вивчення та практичного застосування і має функціонал, достатній для проведення он-лайн занять (дистанційних уроків) з використанням різноманітних засобів спілкування вчителя та учнів:

- можливість керованого двобічного аудіо- та відеоспілкування;

Упроваджені елементи дистанційного навчання школярів

- можливість організації чату між учителем та всіма учнями або між учителем та обраним учнем (приватний чат);

- Найголовніше — система забезпечує двобічну демонстрацію всього вмісту комп'ютерного екрану, тобто вчитель супроводжує урок демонстрацією підготовлених ним навчально-методичних матеріалів, а обраний учень за вимогою вчителя може продемонструвати виконане завдання йому та всьому віртуальному класу.

Система невибаглива до якості телекомунікацій (зокрема зв'язок з Інтернетом може здійснюватися через бездротовий модем у системі МТС-Коннект) і успішно працює на посередніх за технічними характеристиками комп'ютерах.

Платформа для дистанційного навчання MOODLE відома і є стандартом де-факто для абсолютної більшості навчальних закладів у галузі вищої та післядипломної освіти. Застосування платформи MOODLE для дистанційного навчання школярів, на наш погляд, потребує деякої її адаптації до даної вікової категорії споживачів послуги ДН. ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка має значний досвід у цьому напрямі, у межах національного освітнього проекту «Відкритий світ». Зокрема, на нашу думку, вдало змістову та дизайнерську оболонку для розміщення на платформі дистанційних навчальних курсів запропонував завідувач кафедри природничих наук ІППО Я. Якунін. В експерименті, можливо, буде застосована ця оболонка у дещо спрощеному вигляді для роботи на паралелі 9-х класів ЗНЗ. Експериментальна платформа MOODLE розгорнута на веб-сайті за адресою: <http://v-svit.kiev.ua>.

Апробація визначеної моделі дистанційного навчання буде здійснена в 19-ти ЗНЗ м. Києва. Згідно з програмою експерименту заплановано проведення робіт на таких *етапах*:

- *підготовчий* (вересень — грудень 2012 р.) — підготовка вчителів та учнів до роботи в середовищі дистанційного навчання, розробка пробних дистанційних уроків;

- *формульальний* (січень — червень 2013 р.) — розробка дистанційних уроків на карантинно-небезпечний період та пробне навчання у визначених групах учнів;

- *робочий* (вересень 2013 р. — червень 2015 р.) — систематична розробка та дистанційне викладання уроків згідно з погодженим графіком дистанційних занять та/або в карантинний період;

- *звітний* (вересень — грудень 2015 р.) — звітування, проведення семінарів та підсумкова конференція.

Висновок. Упровадження дистанційної форми навчання в школі потребує підготовки науково-методичної бази, методичної, організаційної та технічної підготовки. Найголовнішими *труднощами* є:

- відсутність достатнього досвіду як в організаторів, так і у виконавців робіт;

- відсутність достатньої науково-методичної та нормативно-правової бази в галузі дистанційного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах.

Але, як уже було зазначено вище, системна робота, спрямована на впровадження дистанційного навчання в школі, є нагальною потребою часу.